

Zvěrolékař
jde do boje

James
Herriot

A large flock of sheep, including white, black, and grey breeds, is gathered in a lush green field. In the background, there is a stone church with a prominent steeple and a large, multi-story stone building with several windows. The scene is set in a rural, hilly landscape under a clear sky.

**ZVĚROLÉKAŘ
JDE DO BOJE**

PRAHA 2013

Přeložila:
EVA MARXOVÁ

James Herriot: Zvěrolékař jde do boje
Vydání v nakladatelství Baronet v tomto uspořádání třetí
Copyright © James Herriot Partnership, 1976
Published by arrangement with David Higham Associates Ltd., London
All rights reserved

Vydalo nakladatelství Baronet a. s., Květnového vítězství 332/31, Praha 4
www.baronet.cz v roce 2013 jako svou 1803. publikaci
Přeloženo z anglického originálu Vets Might Fly
vydaného nakladatelstvím Michael Joseph Ltd., Londýn v roce 1976
Český překlad © 2000, 2008, 2013 Eva Marxová
Přebal a vazba © 2008 Richard Carrasco a Baronet
Sazba a grafická úprava Ricardo, Sázavská 19, Praha 2
Tisk a vazba: **FINIDR**, s. r. o., Český Těšín

Veškerá práva vyhrazena.

Tato kniha ani jakákoli její část nesmí být přetiskována, kopírována
či jiným způsobem rozšiřována bez výslovného povolení.

Název a logo BARONET® jsou ochranné známky zapsané
Úřadem průmyslového vlastnictví pod čísly zápisu 216133 a 216134.

ISBN 978-80-7384-752-4

BARONET
Praha 2013

James Herriot

**ZVĚROLÉKAŘ
JDE DO BOJE**

*Mým psům, Herkulovi a Danovi,
věrným průvodcům každodenního života.*

1. KAPITOLA

„Hněte sebou!“ hulákal kaprál. „Tempo, tempo, přidat, přidat!“ Bez jakékoli zjevné námahy svižně docválal dozadu za funicí a hekající řadu vojáků a z tohoto stanoviska nás povzbuzoval. Já byl někde uprostřed, úporně jsem klusal s ostatními a přemítal jsem, jak dlouho to ještě mohu vydržet. Hrudník se mi bolestně rozpínal a lýtkové svaly se bouřily a já se pokoušel spočítat, kolik kilometrů jsme již uběhli.

Netušil jsem nic zlého, když jsme nastoupili před ubikaci. Nebyli jsme navlečeni do cvičebního, měli jsme vlněné svetry a štrapáční kalhoty a zdálo se nepravděpodobné, že by nám bezprostředně hrozil jakýkoli teror. Kaprál, veseloučký, miloučký londýnský štráfek, nás očividně miloval, bratrsky a něhyplně. Měl laskavou tvář.

„Tak fajn, klucí,“ provolával, usmívaje se na všech padesát novopečených letců, „proběhneme se trochu po parku – za mnou. Vlevóóó v bok! Ve dvojicích pokluseéém klus. Ráz dva, ráz dva, ráz dva!“

Tohle se odehrávalo dávno, velice dávno, a my jsme ještě pořád kolotali po londýnských ulicích a nikde nebylo vidět ani kousíček parku. Vždycky jsem se domníval, že jsem v dobré tělesné kondici. Venkovský veterián, a navíc z yorkshirské vrchoviny, vůbec neměl možnost nebyť v kondici. Byl v neustálém pohybu: zápolil s mohutnými zvířaty, chodil dlouhé kilometry ke stájím rozsetým po skalnatých útesech – byl muž tvrdý a otužilý. To jsem si myslel.

Ale teď se vtíraly připomínky i jiných skutečností. Několik měsíců, které jsem strávil v manželském soužití s Helenou, bylo přemírou ambrózie a nektaru. Helena vynikala v kulinárním umění a já jsem příliš oddaně vzdával hold jejímu talentu. Odpočinek u krbu v naší mansardové garsoniére byl vůbec ze všeho nejlepší. Snažil jsem se nevšímat si uvolňujícího se břišního svalstva, ochablého hrudníku, a teď se mi to všechno vrací.

„Už to není daleko, chlapi,“ zacvrlikal kaprál ze zadu, ale v utýrané skupině nezazvučela žádná struna odezvy. Řekl to už několikrát a přestali jsme mu věřit.

Teď to zřejmě myslel doopravdy, protože jsme zabochili do další ulice a na jejím konci jsem zahlédl stromy a kovové zábradlí. Úleva byla nepopsatelná: Taktak seberu sílu, abych proběhl brankou, odpočinul si a zakouřil. Setsakra jsem to potřeboval, protože mi nohy začaly vypovídat službu.

Proklusali jsme pod klenbou větví, které ještě nesly zbytky podzimního listí, a zastavili jsme se jako jeden muž, náš kaprál však mával rukama a hnal nás dál.

„Pojďte, chlapi, poběhnem po cestičce!“ halekal a ukazoval na širokou udusanou cestu vinoucí se kolem parku.

Civěli jsme na něj. To nemyslel vážně! Vybuchla bouře protestů.

„Ale ne, pane veliteli...!“ „Mějte srdce...!“

Z tváře toho drobného človíčka zmizel úsměv. „Povídal jsem, abyste sebou hodili! Rychle přidat, tempo, tempo... ráz dva, ráz dva.“

Klopýtal jsem vpřed po černé hlíně mezi začouzenými rododendrony a ovadlou trávou a nemohl jsem tomu uvěřit. Všechno bylo tak náhlé. Před třemi dny jsem byl v Darrowby a polovina mé bytosti stále ještě prodlévala doma u Heleny. A další ždíbec mé duše se ohlížel zadním okénkem taxíku na zelené kopce ubíhající za prejzovými střechami do ranního slunce. A pořád ještě jsem stál v chodbičce vlaku míjejícího nížinu jižní Anglie a srdce jsem měl čím dál tím těžší.

Do Královského letectva jsem byl uveden na kriketovém hřišti. Kupa formulářů na vyplňování, lékařské prohlídky a výsledek ve formě obrovské hromady výstroje. Ubytovali mě ve starém činžovním domě v St. John's Wood – v bytech, které bývaly přepychové, předtím než odmontovali ozdobná kování a jiné serepetičky. Nemohli však odstranit masivní zařízení koupelel a jednou z našich rozkoší bylo neomezené množství horké vody crčící z kohoutků do báječných van a umyvadel.

Na konci toho prvního hektického dne jsem si zalezl do jedné takové zeleně kachlíčkované svatyně a namydil se zbrusu novým a hrozně drahým toaletním mýdlem, které mi Helena přibalila. Nikdy potom jsem se už nedokázal tímhle mýdlem umývat. Vůně přivolává vzpomínky na minulé děje a její sebenepatrnější závan mě vracel k té první noci daleko od manželky a k tomu, jak mi tehdy bylo. K tupé, bolavé prázdnotě, která vlastně nikdy nevymizela.

Celý druhý den jsme setrvale pochodovali – na přednášky, k jídlu, k očkování. Já jsem byl na injekční stříkačky zvyklý, ale pro mnoho mých druhů byl pouhý pohled na ně víc, než snesli. Zvláště když lékař odebíral vzorky krve; jediné mrknutí na tmavou tekutinu plynoucí z jejich žil, a junáci se měkce káceli ze židle, často čtyři až pět v řadě, a pobaveně se culící lapiduchové je odnášeli.

Najedli jsme se v londýnské zoo a pokrmy byly zpestřeny repetěním opic a lvy řvoucími v pozadí. Ale mezi tím byl pochod, pochod, pochod a nové boty týraly přímo pekelně.

Tenhle třetí den to celé pořád ještě vypadalo jako zlý sen. Právě tak jako první ráno mě v šest hodin vzbudil odporný rachot vík z popelnic. Nečekal jsem sice zrovna lesní rohy, ale tenhle kravál byl nesnesitelný. Momentálně jsem však měl jediný zájem, a to abychom oběhli park. Brána byla jen pár metrů před námi a já jsem k ní doklopýtal a zastavil se mezi sténajícími kamarády.

„Ještě jednou dokola, klucí!“ zaječel kaprál, a když jsme na něj bez dechu zírali, líbezně se usmál. „Tak vy si teda myslíte, že tohle je dřina. Jen počkejte, až si vás podaj u výcvikovýho leteckýho pluku! Já vás jen tak trochu jako volochtávám. Pozdějc mi pěkně poděkujete. Takže fajn – poklusééém klus. Ráz dva, ráz dva!“

Přetrpce a trdnomyslně jsem se rozpotácel vpřed. Další runda kolem parku mě zabije – o tom nemohl být ani stín pochyb. Člověk opustí milující ženu a šťastný domov, aby sloužil králi a vlasti, a takhle s vámi zacházejí. To nebylo fér.

Minulou noc se mi zdálo o Darrowby. Byl jsem zase zpátky, ve chlévě starého pana Dakina. Farmářovy trpělivé oči v podlouhlé, oknírované tváři ke mně shlížely z výšky, z níž se ke mně skláněl.

„Tak to tedy vypadá, že je holt s Kytičkou konec,“ pravil a krátce spočinul dlaní na zádech staré krávy. Byla to ruka velikánská, naběhlá prací. Na vychrtlé postavě pana Dakina nebylo moc masa, a zhrublé, silné prsty nesly svědectví lopotného života.

Osušil jsem jehlu a vhodil ji do kovové krabice, v níž jsem nosil šití, skalpely a nože. „Inu, záleží na vás, pane Dakine, ale šil jsem ty struky už potřetí a obávám se, že se to bude opakovat.“

„Jo jo, holt je v takovym špatnym stavu.“ Farmář se sklonil a se zájmem prohlížel řadu uzlíčků podél deset centimetrů dlouhé jizvy „Saprlot, člověk by nevěřil, že to udělá takovejhle sajrajt – jenom dyž jí na to stoupne jiná kráva.“

„Kravský pazneht je ostrý,“ řekl jsem. „Je to skoro, jako kdyby jí na struk padl nůž.“

To bylo u starého skotu nejhorší. Vemeno pokleslo a struky se zvětšily a kinklaly se, takže když si krávy ve svých stáních lehly, odsunuly mlékotvorný orgán stranou, do cesty sousedních dobytčat. Jestliže na něm nestála zprava Mabel, přišlápla ho z druhé strany Červenka.

Tady v tom malém, kamenném chlévě s nízkou střechou a dřevěným pažením bylo jen šest krav a všechny se nějak jmenovaly. Dnes už nenajdete krávy, které mají vlastní jména, a už vůbec neexistují hospodáři, jako byl pan Dakin, který dokázal z šesti dojnic a pár telat, vepříků a slepic uškrtnout na živobytí.

„Jo jo,“ pravil. „Jistý je, že mi tadle holka nezůstala nic dlužná. Pamatuju se na tu noc, co se narodila, už je to dvanáct let. Vylítla ze starý Daisy a já sem ji vynes na pytli z tohodle chlíva a hustě sněžilo. Moc nerad bych byl nuceněj spočítat, kolik tisíců litrů mlíka mi dala. Dojila osmnáct litrů denně. Depak, ta mi nezůstala vopravdu dlužná vůbec nic.“

Jako kdyby Kytička věděla, že je o ní řeč, otočila hlavu a podívala se na něj. Klasický obraz starého zvířete – kostnatá jako její pán, s vystupující pávní; zešíkmenýma, přerostlýma nohama, rohy pokryté po celé obloukovité délce spoustou vrubů. A vemeno, kdysi vznosné a pevné, se pod ní zmařeně couralo skoro až po zemi.

A právě tak jako její pán byla i ona klidná a trpělivá. Než jsem se pustil do šití, napíchal jsem jí do struků místní umrtvení, ale myslím, že by se nehnula, ani kdybych byl anestezii neaplikoval. Při šití struků se veterinář ocitne v pozici ideální pro nakopnutí – má hlavu skloněnou přímo před zadníma nohama zvířete. Ale u Kytičky nehrozilo žádné nebezpečí. V životě nikoho nenakopla.

Pan Dakin zhluboka vzdychl. „Tak teda, co se dá dělat, bude muset jít. Zavolám Jacka Dodsona, aby si ji vodvez ve čtvrtek na dobytčí trh. Bude krapet tuhá na kousnutí, ale na dobrou fašírku vydá.“

Pokoušel se vtípkovat, ale nedokázal se usmát, když pohlédl na starou krávu. Za ním a za otevřenými dveřmi sbíhala zelená stráž dolů k řece a paprsky ranního slunce se dotýkaly široké zvlněné mělčiny v milionu tančících přblesků. Vyprahlé oblázky břehu oslňovaly pronikavou bělostí a odrážely se od táhlého pruhu trav-

natých strání zdvihajících se nahoru k pastvinám v lemu údolí.

Často mi přišlo na mysl, že by tahle malá usedlost byla ideální místo k bydlení – jenom něco kolem dvou kilometrů za Darrowby, ale na samotě a s okouzlujícím, čarokrásným rozhledem na řeku a na skály. Jednou jsem to řekl panu Dakinovi a starý pán se ke mně obrátil s unaveným úsměvem.

„Jo jo, ale vyhlídka člověka nenakrmí,“ pravil.

Náhodou mě sem na hospodářství zavolali hned následující úterý, abych vyčistil krávu, a byl jsem v chlévě, když se tam zastavil Dodson pro Kytičku. Sehnal už z ostatních hospodářství malá stáda tlustých býčků a krav a ty stály nahoře na silnici pod dozorem jednoho z pomocníků.

„Tak teda, pane Dakin,“ – vstupoval hlučně a ryčně. „Snadno uhádnou, kterou si mám vodvízt. Támdle tu starou vocílku.“

Ukázal na Kytičku, a popravdě řečeno, nelaskavé označení se na toto kostnaté stvoření, stojící mezi úhlednými sousedkami, docela hodilo.

Hospodář chvíli neodpovídal, pak prošel mezi kravami a láskyplně podrbal Kytičku na čele. „Jo, Jacku, je to vona.“ Zaváhal a pak uvolnil řetěz na krku krávy. „Tak běž, děvenko,“ zamumlal a staré zvíře se obrátilo a pomalu a klidně vyšlo ze stání.

„Hni sebou,“ křikl obchodník a namířil holí krávě na zadek.

„Nemlať ji!“ zaburácel pan Dakin.

Dodson se na něj překvapeně podíval. „Dyť já zvířata nikdy nemlátím, šak to víte. Jenom je připostrčím.“

„Já vim, já vim, Jacku, ale na tudle nepotřebuješ žádnou hůl. Pude, kam budeš chtít – dycky byla taková.“

Kytička potvrdila jeho slova, prokolébala se dveřmi a na farmářův pokyn se vydala po cestě.

Stál jsem vedle starého hospodáře a společně jsme pozorovali, jak kráva beze spěchu stoupá do kopce. Jack Dodson v dlouhém pracovním plášti barvy khaki capkal

za ní. Cestička se zatočila za porost řídkých stromů a zvíře nám zmizelo z očí, ale pan Dakin stále hleděl a naslouchal klip-klap klapání paznehtů na tvrdé půdě.

Když už nebylo nic slyšet, rychle se ke mně obrátil. „Je to v pořádku, pane Herriote, dáme se do práce. Přinesu vám horkou vodu.“

Hospodář byl zamklý. Mlčel, když jsem si mydlil paži a pak jsem hmátl do krávy. Jestliže vůbec existuje něco nepříjemnějšího než odstraňovat kravské očišky, tak to je přihlížet, jak to dělá někdo jiný, a vždycky se snažím udržovat konverzaci, když vnitřek ohledávám. Tentokrát to ale byla svízele. Na mé konverzační výpady o počasí, kriketu a ceně mléka pan Dakin převážně mručel v různých tóninách.

Držel krávi ocas, opíral se o chlupatý zadek a s nevidomýma očima bafal z fajfky, kterou si prozíravě zapálil hned na začátku, jak to obvykle farmáři při čištění krav činívali. A samosebou, protože to byl těžký porod, zrovna tentokrát mi to trvalo déle než jindy. Někdy placenta prostě vyběhla, ale tuhle jsem musel loupat z dělohy po kouskách a každých pár minut jsem se vracel k horké vodě a dezinfekci a znovu a znovu jsem si mydlil obolené paže.

Konečně jsem byl hotov. Vsunul jsem dovnitř pár čípků, odvázal jsem si z pasu pytel a přetáhl košili přes hlavu. Když jsme otevírali dveře chlěva, rozprava už zcela odumřela a ticho bylo skličující.

Pan Dakin se zastavil s rukou na závoře. „Copak je tohle?“ pravil tiše.

Odněkud ze straně jsem zaslechl klapání kravských paznehtů. Do hospodářství vedly dvě cesty a zvuk přicházel z úzké vozovky, která se napojovala na hlavní silnici za druhým vchodem. Jak jsme tak naslouchali, objevila se za skalnatým výběžkem kráva a zamířila k nám.

Byla to Kytička v energickém cvalu s rozkolébaným velikým vemenem a se zrakem cílevědomě upřeným na otevřené dveře za námi.

„Co propánajána...“ vyrazil ze sebe pan Dakin, ale stará kráva kolem nás prošla a bez zaváhání zamířila do stání, které tolik let obývala. Tázavě očíhala prázdné jesle a ohlédla se po pánovi.

Pan Dakin ji upřeně pozoroval, oči v ošlehaném obličejí bez výrazu, ale kouř z fajfky se odvíjel v rychlých kotoučích.

Vtom zadusaly venku těžké boty a dveřmi profuněl Jack Dodson. „Tady si, ty stará mrcho,“ sípěl. „Už sem myslel, že sem tě ztratil.“ Obrátil se k farmáři. „Moc mě to mrzí, pane Dakin. Musela vodbočit nahoře u vaší pěšiny. Vůbec sem si nevším, že utíká.“

Hospodář pokrčil rameny. „To je v pořádku, Jacku. Nejní to tvoje vina, měl sem ti vo tom povědít.“

„Šak to hnedka spravíme.“ Obchodník se usmál a nakročil ke Kytičce. „Tak pod, holka, zase si tě vodtud vodvedu.“

Zůstal však stát, když před ním pan Dakin napřáhl paži.

Nastalo ticho a já s Dodsonem jsme překvapeně hleděli na hospodáře, který upíral zrak na krávu. Ve starém zvířeti byla jakási jímavá důstojnost, jak tam trpělivě a skromně vyčkávalo u zahnědlého dřeva pažení. Byla to důstojnost a vážnost, které triumfovaly nad nevhledností dlouhých ošlapaných kopyt, vystouplých žeber, propadajícího se vemene, jež se téměř dotýkalo kamenné podlahy.

Potom, stále ještě beze slova a beze spěchu, prošel pan Dakin mezi kravami a ozvalo se tiché kovové cinknutí, jak upevnil řetěz na krk Kytičky. Poté zamířil na druhou stranu chlěva a vrátil se s podávkami sena, které odborně hodil do krmelce.

Přesně na to Kytička čekala. Vytáhla mezi dřevěnými žebry plnou hrst sena a začala spokojeně přežvykovat.

„Co má bejt, pane Dakine?“ vykřikl užaslý obchodník. „Dyť mě čekaj na trhu!“

Farmář si vyklepal fajfku o dřevěnou hrád' a začal ji

cpát černým tabákem z oprýskané plechovky. „Mrzí mě, že tě připravuju vo čas, Jacku, ale budeš se muset vobejít bez ní.“

„Bez ní...? Ale...?“

„Jo, asi si myslíš, že sem trouba, a už to tak bude. Tadle holka se vrátila domů a doma zvostane.“ Pohlédl Jackovi přímo do očí s výrazem konečného rozhodnutí.

Dodson několikrát pokývl hlavou a pak se vyšoural z chlěva. Pan Dakin ho následoval a zavolal za ním:

„Zaplatím ti za ztracenej čas, Jacku, připiš mi to na oučet.“

Vrátil se, zapálil si fajfku a zhluboka zabafal.

„Pane Herriot,“ pravil, když mu kouř táhl kolem uší, „taky někdy cejtíte, dyž se něco stane, že to tak mělo bejt a že je to tak nejlepší?“

„Ano, pane Dakine, často. Zním tenhle pocit.“

„Víte, to sem já cejtil, dyž běžela Kytička dólu z toho kopce.“ Napřáhl ruku a podrbal kořen ocasu krávy. „Dycky sem ji měl moc rád a sem vopravdu potěšenej, že se vrátila.“

„A co ty struky? Milerád je budu zašívát, ale...“

„Ne, chlapče, mám nápad. Přišlo to na mě, dyž ste čistil tu krávu, ale myslel sem, že už je pozdě.“

„Nápad?“

„Jo.“ Starý pán přikývl a palcem zatlačil tabák do fajfky „Můžu pod ni dát dvě nebo tři telata, místo abych ji dojil. Ta stará stáj je prázdná – může bejt tam a nikdo jí na cecky šlapat nebude.“

Zasmál jsem se. „Máte pravdu, pane Dakine. Tam bude v bezpečí a tři telata uživí snadno. Vydělá si na živobyčí.“

„Ale už jsem vám přece říkal, že na tom nezáleží. Za všechny ty léta mi nezůstala vůbec nic dlužná.“ Po vrásčité tváři se rozlil něžný úsměv. „Hlavní věc je, že přišla domů.“

Potácel jsem se kolem dokola parku a měl jsem skoro pořád zavřené oči, a když jsem je otevřel, kroužil jsem

v červené mlze. Je však neuvěřitelné, co všechno vydrží lidská schránka, a užasle jsem zamrkal, když se pod klenbou začouzených větví vynořila železná brána.

Přežil jsem druhé kolo, ale obyčejný odpočinek by mi teď nestačil. Tentokrát si musím lehnout. Zvedal se mi žaludek.

„Hodní chlapci!“ setrvale hulákal bujarý kaprál. „De vám to moc příma. A teď si jenom krapet zaskáčem na místě.“

Demoralizovaný houfec vyrazil nevěřící zakvílení, ale s desátníkem nehnulo vůbec nic.

„Stoj spatný. Vzhůru, vzhůru, hop, hop, hop. Špatně, takhle to nestačí, pusťte se do toho, ať to chytne ňákou vejšku. Hop, hop, hop.“

To byla čistá a definitivní absurdita. Hrudník se mi proměnil v bolavou a hořící kavernu. Tihle chlapíci nás měli vytrénovat k dobré tělesné kondici, a místo toho mi nenapravitelně ničili srdce a plíce.

„Jednou mi za tohle, chlapci, poděkujete. Vsadím na to krk. Vodlepte se vod tý země. Nahoru. Hop. Hop.“

Oparem své bolesti a utrpení jsem viděl frajtrovu rozesmátou tvář. Ten člověk byl evidentní sadista. Nemělo cenu doprošovat se ho.

A když jsem se s posledním zbytečkem sil odrazil a vyskočil, přišel jsem zčistajasna na to, proč se mi včera v noci zdálo o Kytičce.

Taky jsem chtěl zpátky domů.

2. KAPITOLA

Mlha ovíjela hlavy pochodujících mužů; londýnská mlha, hustá, žlutá, zanechávající na jazyku chuť kovu. Nedohlédl jsem do čela útvaru, viděl jsem jenom rozhoupanou svítilnu, kterou nesl velitel.

Tahle procházka na snídani v půl sedmé ráno byla snad nejhorší část dne; býval jsem s morálkou na dně a bolestně ve mně vzlínaly vzpomínky na domov.

V Darrowby jsme také mívali mlhy, ale to byly venkovské mlhy, jiné než tahle. Jednou ráno jsem se vydal na obvyklou objížďku s reflektory oslnivě zářícími do šedivé záclony přede mnou a ze svého uzavřeného sedadla řidiče jsem neviděl vůbec nic. Ale mířil jsem daleským údolím vzhůru a vytrvale jsem stoupal. Auto zmáhalo strmou cestu a pak znenadání mlha prořídla, proměnila se v mrholivý, třpytně stříbřitý opar a ztratila se.

A tam nahoře, nad mlžným příkrovem, svítilo ostře a oslnivě slunce a přede mnou se tyčila dlouhá, zelená linie skal, rozpínajících se jásavě až k letní modři oblohy.

Zmámeně a okouzleně jsem jel vzhůru do jiskřivé nádhery a hleděl jsem oknem, jako bych to nikdy předtím neviděl. Ten bronz mrtvého kapradí, roztroušeného po travnatých úbočích kopců, tmavé šmouhy stromů, šedivá venkovská stavení s nekonečnou šachovnicí zídek plazících se nahoru do vřesu.

Jako obvykle jsem hrozně pospíchal, ale musel jsem zastavit. Zajel jsem k polní brance, Sam vyskočil a ve-

šli jsme do pole. Bígl běhal a hopsal po orosené trávě a já stál v teplých slunečních paprscích uprostřed tající ledové pokrývky a hleděl na vlhký, tmavý příkrov, pod nímž kraj dole v nížině vymizel, a jen tady nahoře existoval tenhle svět posetý drahokamy.

Plnými doušky jsem polykal sladký vzduch a vděčně se rozhlížel po nedotčené zeleni kraje, v němž jsem pracoval a vydělával si na živobytí.

Byl bych tam zůstal, procházel se, pozoroval Sama, jak s rozmávanou oháňkou zkoumá a očichává stinné kouty, kam nedosáhlo slunce a kde byla půda tvrdá jako železo a vysoká jinovatka na trávě chrupala pod nohama. Musel jsem na návštěvu k pacientovi. A nebyla to návštěva ledajaká – byla to návštěva u šlechtice. Neochotně jsem nastoupil do auta.

S tuberkulínací u lorda Hultona jsem měl začít v půl desáté, a když jsem projížděl kolem alžbětinského zámku a mířil k hospodářským budovám, ucítil jsem bodnutí pochyb. V dohledu nebyla žádná zvířata. Jen nějaký člověk v potrhaných modrácích pilně a usilovně bušil do jakési provizorní závory před ovčí ohradou.

Když mě zahlédl, obrátil se a zamával kladivem. Blížil jsem se k němu a zvědavě jsem si prohlížel štíhlou postavu s měkkými, světlými vlasy hozenými přes čelo, dřevavý svetr a holínky s nánosem hnoje. Člověk by čekal, že řekne: „Tak co, pane Herriot, jakpak se cejtíte dneska po ránu?“

Tohle neřekl, ale pravil: „Herriote můj milý, strašlivě lituji a omlouvám se, ale obávám se, že jsme se na vaši návštěvu prozatím nepřipravili.“ A začal se probírat sáčkem na tabák.

William George Henry Augustus, jedenáctý markýz z Hultonu, měl neustále v ústech lulku a setrvale ji buď plnil, nebo čistil kovovým dloubátkem, nebo se ji pokoušel zapálit. Nikdy jsem nezažil, že by skutečně kouřil. A ve chvílích stresu se pokoušel zvládnout všechno najednou. Byl zřejmě v rozpacích nad neuspokojivým stavem příprav, a když postřehl, že jsem se mimoděk

podíval na hodinky, znervózněl ještě víc, vytahoval fajčku z úst a zase ji do úst vkládal, strkal si kladivo pod paži a přehraboval se ve velké krabici se zápalkami.

Pátřavě jsem pozoroval stráž za hospodářskými budovami. Daleko na obzoru jsem rozpoznal malinké postavičky; cválající zvířata, uspěchané pomocníky; a doléhaly ke mně slabé zvuky štěkotu psů, povzbuzující výkřiky a ječivé halekání: „Hej, hej!“ „Vobejdi je!“ „Lehni!“

Vzdychl jsem si. Byl to stále stejný problém. Dokonce i yorkshirská aristokracie zřejmě sdílela bezstarostný vztah k času.

Lordstvo vytušilo mé pocity a jeho rozpaky mírně vzrůstaly.

„Je to ode mne opravdu hrozné, milý chlapče,“ pravil a rozsypal pár zápalek a rozsel po kamenných dlaždicích vločky tabáku. „Skutečně jsem přislíbil, že budeme připraveni v půl desáté, ale ta zatracená zvířata prostě člověku nevyhoví.“

Dokázal jsem se usmát. „Ale to nevádí, lorde Hultone, myslím, že už sbíhají ze svahu, a dneska ráno nějak mimořádně nepospíchám.“

„Výborně, výborně.“ Pokoušel se zapálit přečnickující kus černého tabáku, který slabě prskl a překotil se přes okraj lulky. „A pojdte se podívat na tohle! Pokusil jsem se narychlo vyrobit záchyt. Semhle je zaženeme a vy-zrajeme na ně. Pamatujete se přece, že jsme minule měli trochu nesnáze, vidíte?“

Přikývl jsem. Ovšemže jsem se pamatoval. Lord Hulton neměl víc než třicet cucajících telat, ale než jsme je naočkovali, bylo z toho tříhodinové rodeo. S pochybnostmi jsem prohlížel vratkou soustavu latěk a vlnitého plechu. Bude zajímavé, jak odolá dobytku sehnanému z vřesovišť.

Nechtěl jsem být nepříjemný, ale znovu jsem mimoděk pohlédl na hodinky a drobná postava sebou škubla, jako bych ji udeřil.

„Sakra!“ vybuchl. „Co to tam provádějí! Víte co, za-

běhnu tam a pomohu jim!“ Roztržitě začal přehazovat kladivo, tabák, lulku a zápalky z ruky do ruky, pouštěl to na zem a zase to zvedal, až se posléze rozhodl položit kladivo na zem a všechno ostatní si nacpat do kapes. Odcválal a mě napadlo, tak jako již několikrát předtím, že v Anglii existuje asi málo jemu podobných šlechticů.

Měl jsem pocit, že kdybych já byl markýzem, ležel bych ještě v posteli nebo bych možná právě roztahoval záclony a jen tak letmo mrkl, jaké je počasí. Lord Hulton však neustále pracoval právě tak těžce a namáhavě jako kterýkoli z jeho zaměstnanců. Jednou ráno jsem přijel a zastihl jsem ho při nanejvýš zemitém úkolu – stál na hromadě hnoje a házel na bryčku naložené podávky, z nichž se kouřilo. A pokaždé byl oděn v cárech. Předpokládám, že musel mít v šatníku nějaké normální šatstvo, ale nikdy jsem je nespátřil. Dokonce i jeho tabák byl oblíbená značka obyčejných zemědělců – Redbreast Flake.

Moje úvahy byly přerušeny hřměním kopyt a divokými výkřiky. Hultonovo stádo se velmi rychle blížilo. Během několika minut byl dvůr zaplněný zpěněnými zvířaty. Z jejich těl stoupaly kučeravé obláčky páry.

Zpoza rohu budovy vycválal markýz. „Hej, Charlie!“ ječel. „Zažeň první do záchyty!“

Rychle oddechoval v očekávání věcí příštích a stál u přitlučených prken, když pomocníci uvnitř otevřeli branku. Nemusel dlouho čekat. Z branky vyrazila chlupatá červená příšera, krátce se objevila v úzké chodbičce a pak vyletěla rychlostí padesáti mil za hodinu na druhé straně s částí výtvaru jeho lordstva třepotající se kolem krku a na hlavě. Zbytek stáda utíkal těsně za ní.

„Zastavte je! Zastavte je!“ řval malinký šlechtic, ale bez jakéhokoli výsledku. Chlupatá lavina se řítila otevřeným prostorem a vmžiku se celé stádo hnalo zpátky vzhůru na kopec a dunělo pravidelnými údery kopyt. Muži běželi za stádem a my s lordem Hultonem jsme stáli přesně jako předtím, pozorovali drobné postavičky

na obzoru a poslouchali vzdálené „Hej! Hej!“ „Vobeděte je!“

„Tak tedy,“ zamumlal utrápeně. „Tohle nedopadlo nijak zvlášť dobře, řekl bych.“

Markýz ale nebyl žádná bábovka – nenechal se zlomit. Popadl kladivo a začal mlátit s nezmenšeným úsilím, a když se zvířata vrátila, byl záchyt přepažený železnou závorou, aby se zabránilo dalším průsvihům.

Zdálo se, že je problém vyřešen, protože první kráva před závorou tiše stála a já jsem mohl ustříhnout chlupy na krku otvorem mezi plaňkami. Výborně naladěný lord Hulton se usadil na staré plechovce od oleje a na kolenou držel moje tuberkulinační záznamy. „Budu vám to psát,“ křičel. „Tak se do toho pusťte, příteli!“

Nastavil jsem své kaliperky. „Osm, osm.“ Zapsal to a vstoupila další kráva. „Osm, osm,“ řekl jsem a markýz znovu sklonil hlavu. Dorazila třetí kráva: „Osm, osm.“ A čtvrtá: „Osm, osm.“ Jeho lordstvo vzhledlo od sešitu a unavenou rukou si přejelo po čele.

„Herriote, chlapče milý, nemůžete to nějak pozměnit? Přestává mě to bavit.“

Všechno postupovalo dobře, dokud jsme nespátřili tu krávu, která prve prorazila záchyt. Zůstalo jí na krku škrábnutí.

„Jářku, podívejte se na to!“ volal markýz. „Bude to v pořádku? Není to nic vážného?“

„Ale ne, není. Jenom povrchní škrábnutí.“

„To je dobře, ale nepřipadá vám, že bychom jí na to mohli něco dát? Trochu toho...“

Vyčkával jsem. Lord Hulton byl oddaným stoupencem propamidinové masti May & Baker a používal ji na všechny sebemenší oděrky a řezné rány svého dobytka. Miloval tuhle mast. Ke své smůle ale neuměl vyslovit propamidin. Popravdě řečeno to neuměl vyslovit vůbec nikdo z hospodářství kromě předáka Charlieho, a ten si jenom myslel, že to umí vyslovit. Říkal tomu propopamid, ale jeho lordstvo k němu chovalo hlubokou důvěru.

„Charlie!“ zvolal markýz. „Jste tady, Charlie?“

Předák se vynořil z hloučku na dvoře a dotkl se prstem čapky „Ano, mylorde.“

„Charlie, ta báječná mastička, co máme od pana Herriota, víte, na pořezané struky... Pro... pero... Krucifix, jak se to vlastně jmenuje?“

Charlie se odmlčel. Nadcházela jeho velká chvíle. „Propopamid, mylorde.“

Navýsost spokojený markýz se plácl do kolen. „To je ono, propopamid! K řasu, na tom by si člověk zlomil jazyk. Výborně, Charlie!“ Předák se mírně a skromně uklonil.

Celá tuberkulinace se vyznačovala mnohem vyšší úrovní ve srovnání s minulou a skončili jsme za půl druhé hodiny. Došlo pouze k jediné tragédii. Asi v polovině akce padla jedna jalovice na zem v záchvatu hypomagnezinemie, což byl stav, který se u telat často vyskytoval. Zhroutila se náhle a bez bolesti a neměl jsem možnost jakkoli zasáhnout; byla mrtvá.

Lord Hulton pohlédl na zvíře, které právě dodýchalo. „Myslíte, že bychom ji mohli zachovat – myslíte, že by se dalo maso použít k jídlu, kdybychom ji vykrváceli?“

„Inu, je to typická hypomagnezinemie. To nemůže nikomu ublížit... Mohli bychom to zkusit. Záleží na tom, co řekne inspektor.“ Krávu jsme vykrváceli, pak jsme ji hodili na nákladní vůz a markýz ji odvezl na jatky. Vrátil se, právě když jsme končili tuberkulinaci.

„Jak jste pochodil?“ zeptal jsem se ho. „Vzali ji?“

Zaváhal. „Kdepak, kdepak, milý chlapče,“ pravil smutně. „Obávám se, že ji nepřijali.“

„Proč? Cožpak ji inspektor považoval za zdechlinu?“

„Tedy... vlastně jsem se k inspektorovi ani nedostal... mluvil jsem jen s jedním řezníkem, s tím, co poráží dobytek.“

„A co řekl?“

„Jenom tři slova, pane Herriote.“

„Tři slova...“

„Ano... Jděte do hajzlu!“

Přikývl jsem. „Aha.“ Bylo snadné představit si tu scénu. Statný řezník hledí na malou, nijak valně působící postavičku a dochází k názoru, že mu žádný otrhaný farmář nemá co vykládat a že kvůli něčemu takhle nicotnému nezmění zavedený postup.

„Nedá se nic dělat, sire,“ řekl jsem. „Snažili jsme se.“

„Pravda... pravda, příteli.“ Upustil několik zápalek, když smutně zápolil se svým kuřáckým náčiním.

Nastupoval jsem do auta a vtom jsem si vzpomněl na propamidin. „Nezapomeňte mi zatelefonovat kvůli té masti, prosím vás.“

„Hrome ano, ano! Zastavím se pro ni po obědě. Hrozně tomu věřím, tomu orim... pram... Charlie! Prach a broky, jak se tomu říká?“

Charlie se hrdě vytáhl na špičky. „Propopamid, mylorde.“

„Ano, ano, propopamid!“ Drobná postava se zasmála – markýzova dobrá nálada se vrátila. „Hodný chlapec, Charlie, jsi úplně zázrak!“

„Děkuji, mylorde.“ Předák měl ve tváři hrdý výraz odborníka a hnal stádo zpátky na pastviny.

Je to zajímavá věc, ale když navštívíte některého zákazníka v jedné záležitosti, často se stává, že ho brzy vidíte znovu, kvůli něčemu jinému. Bylo to jenom o týden později, krajina stále spočívala v železném sevření zimy, když na mém nočním stolku zařinčel telefon a probudil mě ze sladkého spánku.

Po prvním rozbušení srdce, které podle mého názoru veterinářům neprospívá, jsem sáhl ospalou rukou zpod příkrývek po telefonu.

„Prosím?“ zamružel jsem.

„Herriote... Haló, Herriote... Jste to vy, Herriote?“ Hlas byl ztěžklý úzkostí.

„Ano, jsem to já, lorde Hultone.“

„To je dobře... To je dobře... Já se vám omlouvám. Je to přílišné, takhle vás probudit... Ale mám tu něco hrozně divného.“ Následovalo šustění, o němž jsem

předpokládal, že to jsou zápalky rozsypávající se kolem sluchátka.

„Skutečně?“ Zívł jsem a oči se mi samy od sebe zavřely. „Mohl byste mi upřesnit v jakém smyslu?“

„Tedy, seděl jsem u jedné ze svých nejlepších prasnic, která se oprasila a měla dvanáct roztomilých podsvinčátek, ale něco je hrozně zvláštní.“

„Jak to myslíte?“

„Těžko vám to popíšu, milý příteli... Ale víte... Ehm... U toho spodního otvoru... visí z něj dlouhá, hrozně dlouhá červená věc.“

Vytřeštil jsem oči a ústa se mi otevřela v nezvučném zaječení. Vyhřezlá děloha! To znamená těžkou práci u krav, příjemné procvičení u ovcí a holou nemožnost u prasnic.

„Dlouhá červená...! Kdy...? Jak...?“ Nesmyslně jsem blekotal. Nepotřeboval jsem se vůbec na nic ptát. Všechno bylo jasné.

„Prostě to vylítlo, milý příteli. Čekal jsem na další podsvinčátko, a hopla, bylo to venku. Ošklivě mě to polekalo.“

Pod příkrývkou se mi hrůzou protáčely prsty na nohou. Asi nebylo účelné vysvětlovat mu, že jsem během své omezené, krátké praxe ošetřoval pět vyhřezlých děloh u prasnic a že se mi to ani v jednom případě nepovedlo. Došel jsem k názoru, že se to prostě nedá, že neexistuje žádný způsob, jak vyhřezlé dělohy vrátit na původní místo, tam, kam patří.

Bylo však mou povinností pokusit se o to. „Přijedu hned,“ zašeptal jsem.

Podíval jsem se na budík. Bylo půl šesté. Příšerná hodina – musel jsem přerušit noční odpočinek bez útěšné naděje, že se alespoň na pár minut vrátím ještě do postele, než se pustím do každodenních povinností. Po svatbě jsem nenáviděl tyhle noční návštěvy ještě víc než před svatbou. Bylo báječné vracet se k Heleně, ale o to zoufalejší bylo odcházet z její teploučké přítomnosti a padnout do nehostinného světa venku.

Cestě na Hultonovu farmu nedodalo větší přitažlivosti těch dalších pět prasnic. Vyzkoušel jsem všechno; úplně jsem je uspal; zdvihl jsem je pomocí lana zadkem vzhůru, namířil na vyhřezlý orgán proud vody z hadice a celou tu dobu jsem tahal, strkal a zápolil, zpocený a k smrti unavený, s obrovskou masitou hmotou, která odmítala vlézt zpátky skrze tu absurdně malou díрку. Výsledek ve všech případech byla metamorfóza mé pacientky na vepřovou sekanou a tvrdá rána pod pás mému sebevědomí.

Měsíc nesvítil a v temnotě mezi černými siluetami budov se rýsovalo tlumené světlo zpod dvířek prasečích chlívků. Lord Hulton čekal u vchodu a měl jsem pocit, že bych ho měl varovat.

„Musím vám sdělit, sire, že tento stav je velmi vážný. Měl byste samozřejmě vědět, že prasnice musí být velmi často utracena.“

Oči malého markýze se rozšířily a koutky jeho úst poklesly.

„Ale bože! To je dost nepříjemné... Je to jedno z mých nejlepších zvířat. Já... já jsem k téhle prasnici dost přilnul.“ Měl na sobě rolák v tak pokročilém stavu rozkladu, že mu okraj svetru visel ve zvlněných volánech téměř až ke kolenům, a jak se pokoušel roztrženými prsty zapálit lulku, vypadal uboze a zranitelně.

„Udělám všechno, co bude v mých silách,“ dodal jsem spěšně. „Vždycky je trochu naděje.“

„Jste hrozně hodný!“ Ve své úlevě upustil sáček na tabák, a když se sklonil, rozházela zápalky z otevřené krabičky. Chvilku nám trvalo, než jsme je posbírali, a pak jsme šli k prasečím chlívkům.

Skutečnost byla právě tak špatná jako moje představy. Pod jedinou slabou žárovkou ležela nehybně na boku mohutná bílá prasnice a od zadku se jí táhla neuvěřitelně dlouhá a velice solidně vypadající červená hmota. Dvanáct růžových podsvinčátek úzkostlivě běhalo kolem řady cecíků a zápolilo s nimi. Vypadalo to, že moc potravy nemají.